

Všetička, František

Trojrozměrný básník

Opera Slavica. 2013, vol. 23, iss. 1, pp. 46-47

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127249>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Druhou část knihy pokrývá Všetickovo pojednání o kompoziční výstavbě, které již zařadil i do jiné knihy – chtělo by se uvést, že je to tu zbytečné, ale v daném případě si myslím, že je to vzhledem k předchozí části vysoce funkční. Všetička zůstal věrný morfologickému, imanentnímu pojetí, jež však u něho nevypadá nijak schematicky: naopak právem upozorňuje, že se dnes tyto pohledy zcela podceňují. I v tom je jeho zásluha podstatná a má trvalou hodnotu.

Ivo Pospíšil

Trojrozměrný básník

V humanistické éře, v době Augustina Olomouckého a za časů Dunajské literární společnosti, bylo celkem běžné, že spisovatelé používali několika jazyků. Představit si něco takového v současné době je dosti nemyslitelné, a přece – byť výjimečně – takoví umělci existují. Jednou z těchto výjimek je Estonec Aarne Puu, žijící v polském Krakově. Píše svou poezii polsky, estonsky a rusky. Ve všech těchto jazycích se cítí jako doma. V polštině debutoval roku 1989 sbírkou Jezero mé paměti (Jezioro mojej pamięci); následujícího roku vydal v Tallinně svůj estonský debut, jmenuje se Ring on nii pikk (Kruh je tak dlouhý); za deset let po své první polské knížce se představil i jako básník píšící rusky, sbírka má název Stírají se hranice (Stirajutsja grani). Své rodné krajany překládá do polštiny, např. Artura Alliksaara, Paul-Eerika Rummo, Jaana Kaplinského (o posledním z nich je dokonce přesvědčen, že je vážným čekatelem na Nobelovu cenu). Stejně tak estonského čtenáře obeznamuje s autory polskými, přeložil kupř. Adama Bahdaje, Marii Konopnickou, Stanisława Lema.

Aarne Puu se narodil v Tallinně roku 1948. Studoval psychologii a ruskou filologii na univerzitě v Tartu, kde k jeho učitelům patřil rovněž Jurij Lotman. Ani český kontext mu není vzdálen, znal se s Vladimírem Macurou.

Ruskou filologii si Puu zvolil částečně jako nezbytnost. Když mu byly tři roky, byla jejich rodina jako kulacká vyvezena na Sibiř, malý Aarne měl tak ideální podmínky k tomu, aby si dokonale osvojil ruský jazyk. Důvod vyhnanství byl zřejmý – Arnův děda vlastnil 120 hektarů půdy, což bylo na nepatrný estonský prostor převelice mnoho. Děda-Sibirjak na Sibiři zemřel a vnuk-Sibirjak byl jakýmsi nedopatřením přesto vybrán na studia ve spřáteleném Polsku. Skutečnost, že si Rusko nezneprátelil, o tom svědčí jeho ruský psaná sbírka básní.

Aarne Puu je vystudovaný filolog a jako filolog se živí, vyučuje estonštinu na Jagellonské univerzitě v Krakově. Rád si hraje se slovem a hledá jejich kořeny. Často k tomu došlo, když jsem v rozhovoru zadrhl a použil českého výrazu. Aarna to okamžitě zaujalo a začal pátrat po dávné podobě slova. Jednou skončil až v turečtině.

Přes toto Arnovo zaujetí tíhne však jeho srdce ke sportu. Je náruživý hráč ping-pongu, je v tomto směru vysloveným přeborníkem, jenž má doma nepřeberné množství medailí a musí nezbytně třikrát v týdnu cvičit, aby se udržel ve formě. Aarne touto disciplínou doslova žije a v skrytu se obávám, zda se tak neděje na úkor jeho odborné práce.

Aarna jsem několikrát viděl a slyšel recitovat vlastní verše. Tradičně přednese tutéž báseň v polštině a posléze v estonštině. Estonština v jeho podání vyznívá neobyčejně exoticky. Skladbou slov dokonce magicky, jako nějaké zaříkávadlo.

Aarne má pochopiteľne své obľúbené básniky, jedným z nich je i Georg Trakl. Presvedčil jsem se o tom, když jsme prošli řadou krakovských ulic a stanuli jsme u vojenské nemocnice, kdysi rakouské, v níž na začátku první světové války zahynul autor Šebestiána ve snu. Vzdali jsme mu mlčky hold. Bylo to (až na nějaký ten den) 95 let od Traklovy smrti.

Psát poezii ve třech jazycích a žít postupně ve třech zemích, znamená být jazykově i národnostně roztržštěn. To ovšem není Puův případ, neboť dlouhodobý pobyt v Mickiewiczově vlasti z něj učinil Poláka. Puu se cítí Polákem. Připomínka Adama Mickiewicze je svým způsobem záluďná a přiléhavá zároveň, neboť tvůrce Pana Tadeáše měl rovněž vzdálené kořeny – pocházel z Litvy.

Pokud jde o povahové rysy, je Aarne tak trochu potměšilec. Loučíme se sice známým No passaran, ale nejsem si jist, zda-li ti moji skunkové, kteří nemají projít, jsou totožní s jeho. Jeho potutelný úsměv mne znejistuje a mate zároveň. Stejně tak si nejsem docela jist, zda jím v estonštině přednesená báseň je totožná s předchozí polskou. Co když je to něco zcela jiného, třeba kupa poetických nadávek.

František Všeťička

Peter Andruška jubuluje v literatúre a s literatúrou

V súčasnosti pôsobí jubilujúci docent PaedDr. Peter Andruška, PhD. (17. 7. 1943 v Trnovci nad Váhom) na Fakulte stredoeurópskych štúdií na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. Pôsobí na tom akademickom pracovisku, na ktorom sa posledné desaťročia programovo aj jeho výskum sústreďuje na štúdiu a dotváranie areálového podložia po slovensky písanej literatúry alebo na tých kultúrnych zanietencov, ktorí svoje rodové dejiny už stáročia odvíjajú od svojich slovenských predkov.

Azda bez nadsadenia možno výskum Petra Andrušku od dväťdesiatych rokov vymedziť ako osihotený, koncentrovaný a zanietený, ale najmä žičlivý na osobné a pracovné kontakty, potrebnú, ba viac, nevyhnutnú jazykovú výbavu a seriózu rozhladenosť v literárnovednom priestore v inonárodných spoločenstvách. Aj preto svoj výskum dokázal naplniť a v širších dejinných súvislostiach doplniť o vzácny materiál a dokumenty, najmä o tie, ktorými objasňoval historickými, personálnymi a autorskými i hodnotiacimi poznatkami, ale predovšetkým poučenými areálovými aj komparatívne detailne dotváranými vymedzeniami pre tie kultúrne oblasti, ktoré donedávna zovšeobecňujúco niesli pomenovanie „biele miesta“. Prítom ich v povedomí výziev na metodologicky premyslený hlboký výskum predovšetkým želania aj návody, ako zmapovať slovenský kultúrny kontext tam, kde prežíva iba udržiavaním a v inom prostredí naopak je rozvíjaný v neslovenskom spoločenskom a kultúrnom živote. Z takto iniciovaného literárnohistorického a kritického výskumu vzišli výkladové, interpretačné alebo do autorských podobizní komponované publikácie Petra Andrušku *Literárna tvorba Slovákov z Dolnej zeme* (1994), *Krajanská literatúra a kultúra* (2003), *Dolnozemske podoby slovenskej kultúry* (2007), *Maďarská literatúra na Slovensku* (2010) a naposledy ich jubilant doplnil o publikáciu *Portréty skice a iné* (2011).

Literárnohistorická metóda, ktorú Peter Andruška zapája do svojho poznávacieho a výkladového priestoru utváraného z dotykov (slovenskej) národnej kultúry, kultúrneho